

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gid. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v dijaškem
semenišču (Knaben-
seminar.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

Slovenski GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopis.
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če
se natisne enkrat 8 kr.
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 16 „

Matica slovenska.

Čudil se in strmel bode svet še močno nad tem, kako smo Slovenci celih 300 let vkljub neizmernim opoviram čedalje krepkeje vstajali iz groba svoje više tisočletne duševne, narodne in politične smrti. Velikansko delo vrši se pred nami. Najprvleje bilo je treba blagih mož, ki bi se usmili ubogega, zaničevanega od ptujčeve pete tepanega ljudstva. Teh nam je Bog dal, kojemu bodi za to vsa čast in hvala! Drugič morali so možje narodnjaki ljudstvo vzbujati k narodnej zavesti. Trije so tukaj izredno srečno uplivali: Vodnik, Slomšek in Toman. Vsak je potemcem osnoval ali pouzročil narodnih zavodov ali podjetij, katera še sedaj, to pa vedno krepkeje, skrbijo za narodno prosveto našega ljudstva in za njegov obstanek sred izobražene Evrope na skrajnem predstražji vsega Slovanstva. Vodnik je l. 1797 prvi izdal „Ljubljanske novice“. Tako je on pot nadelal poznejšim toliko blagonosnim g. dr. Bleiweissovim „Novicam“ ter je oče vsemu sedaj uže uplivnemu časništvu slovenskemu. Slomšek nam je zapustil čestito „družbo sv. Mohorjevo“, da širi narodno-krščansko omiko med priprostim ljudstvom, a slavni Toman osnoval znanstveni zavod „Matico slovensko“ dne 8. macedija l. 1863, najlepši spomin na tisočletnico slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda. „Mislimo in nabirajmo moči, djal je takrat blagi dr. Toman v dvorani ljubljanske čitalnice, da ustanovimo „Matico slovensko“, iz katere, kakor buče iz ulnjaka, naj priletijo podučilne knjige za narod naš mili.“ Zgodilo je se tako. Misel rodilva se najprvleje v domoljubnih srcih 40 mariborskih narodnjakov ni ostala jalova, ampak pomagala nam je pod vodstvom slavnega dr. Toman, da smo dobili „Matico slovensko“, ki je sedaj naš prvi, naš najmočnejši in najvažnejši znanstveni zavod. Tako se bližamo tretjej stopnji narodne prosvete, do znanstvenega neobraževanja na podlagi domačega, narodnega, slovenskega jezika. Probujanje Slovencev k novemu, narodnemu

in političnemu življenju je završeno. Zasvetila nam je zarija nove in boljše dobe v narodnem življenju!

Ako sedaj pogledamo na delovanje „Maticе slovenske“, priznavamo radostni, da je v svojo velevažno svrhu uže mnogo dognala, a še več srečno napotila in pripravila. Od svojih prijateljev, ustanovnikov (ustanovnina je 50 fl.), letnikov (letnina znaša 2 fl.) nabrala je 58.083 fl. To je uže precejšnja svota, a še ne tolika, da bi bila mogla ustrezati vsem jako raznim željam in zahtevam, kakoršnih je se vsaj v prvej naglici bilo preveč naglašalo. Tudi v marsičem drugem je sedaj jasno in opravičeno „Maticе slovenske“ previdno postopanje. Pri varčnem gospodarjenju začela je izdajati knjige najpotrebnejše gledé na svrhu celemu zavodu nastavljeno. Z izdavanjem knjig „Štirje letni časi“, Schoedlerjeve „Knjige prirode“, dalje „Živalstva“, „Rastlinstva“, „Prirodnoznanstvenega zemljepisa“ in naposled „Znanstvene nemško-slovenske terminologije“ nam je ustvarila potrebnih znanstvenih izrazov, naslanjajočih se na ostale Slovane. To je neizmerne važnosti in neprecenljiva zasluga Maticinih odbornikov in pisateljev, zlasti neumorno marljivih mož, kakoršni so: Cigale, Erjavec, Tušek, Jesenko itd. Večna jim „pamujat“, hvaležen in slaven spomin! Sedaj bodo se pisatelji, uredniki, profesorji, uradniki, duhovniki, učitelji, notarji, advokati itd. mogli leži gibati. Nihče se ne bo smel izgovarjati, da nimamo potrebnih in določenih izrazov znanstvenih. Omenimo še ob konci, da je „Matica slovenska“ izdala še mnogo drugih knjig zraven lepega atlanta, t. j. zbirke zemljevidov; dalje: znameniti so njeni „Letopisi“, kder se nabirajo tudi zgodovinske črtice v pojasnilo slovenske in slovanske zgodovini. Marljivo dela na to, da se Slovani med seboj bolje upoznavamo. V to svrhu služi posebno knjiga „Slovanstvo“ (Slovenci, Hrvati, Srbi, Bolgari), čije drugi del se prireduje (Čehi, Poljaki, Rusi). G. dr. Križan doposlal je „Logiko“, g. prof. Šuman naznanil „Slovnico slovensko“ na podlagi najnovejših nauk Miklošičevih itd. Letos šteje 1844 udov, katerim je doposlala knjige: 1) Letopis 1879, 2) German-

stvo in njega upliv na Slovanstvo, 3) Znanstvena terminologija, 4) Pesni J. Vesela-Koseskiga in 5) Hrvatska slovnica. Slobodno torej in radostni priznavamo dosedanje delovanje „Matiice slovenske“. Temeljno zidovje stoji, stavimo vrlo in modro naprej! —

Civilni zakon nasprotuje zakramentu sv. zakona.

I. Sv. oče Leon XIII. so se zglasili zoper rušenje krščanske rodbine po vedno dalje v Evropi razširjajočem se civilnem zakonu v velevažnem pismu do vseh patrijarhov, nadškofov in škofov vsega katoliškega sveta. Ta okrožnica ima v sebi merodajni, od najvišje cerkvene oblasti izhajajoči nauk o zakonskej zadevi. In zato hočemo zaporedom objaviti vse pismo. Ono se glasi v slovenskej besedi tako:

Častivredni bratje! Blagor in apostolski blagoslov! Bog je hotel v svoji modrosti, da je Jezus Kristus svet odrešil in postarajoči se in hirajoči svet s svojo Božjo močjo prenovil. To je izrekel sv. Pavel v krasnih in veličastnih besedah, ki jih je pisal Efežanom: „Skrivnost Božja je bila, vse, kar je v nebesih in zemlji, prenoviti v Kristusu.“ V resnici, ko je Kristus začel spolnovati voljo svojega očeta, dal je svetu novo podobo, novo obliko, staro se je moralo vmakniti. On je zacelil rane, ktere je vsakal človečanstvu greh prvega človeka; on je spravil z Bogom vse ljudi, ki so bili po rojstvu otroci jeze, iz duševne teme in dolgih zmot jih je peljal k resnici; iz grehov in strasti jih je peljal k čednosti; in ko jim je pridobil novo pravico do nebes, jim je dodal še upanje, da bo tudi njih telo, samo na sebi slabo in smrti podvrženo, enkrat deležno nebeskega blišča. Da bi pa te neskončne dobrote ljudem ohranjene ostale, ustanovil je Cerkev za svojo namestnico, in v skrbi za bodoče čase jej ukazal, naj uredi po svetu, kar bi prišlo v nered, naj zopet postavi, kar bi razpalo. Čeravno so tega prenovljenja v prvi vrsti le tisti deležni, ki so v stanu posvečujoče milosti, vendar razsipava dragocene žarke svoje blagodejnosti v obilnosti tudi čez ostali posvetni red. Zato so tako posamezni ljudje, kakor sploh vse človečanstvo do nemale popolnosti dospeli. Ko je bil krščanski red postavljen, navadili so se ljudje v svoj blagor, zaupati v previdnost nebeskega očeta, kateri jih v sili nikoli ne zapusti. Iz tega zaupanja izvira pogum, zmernost, vstrajnost, potrpežljivost in druge velike čednosti in dejanja. Čudovito je, koliko je človeška družba s tem pridobila dostojnosti, krepkosti in poštenosti. Knezi so postali milosrdnejši in častivrednejši, narodi voljniji in pokornejši, državljani so se tesneje oklenili drug drugega, pravica je postala varnejša. Za vse, kar je v državi dobrega, skrbela je krščanska vera, tako, da so resnične besede sv. Avgustina, da bi vera,

ne mogla bolj skrbeti za blagor človeštva, ko bi ne imela druge naloge, ko skrbeti samo za posvetni blagor ljudi. Toda vse to naštet, ni naš namen; mi hočemo govoriti o hišni zadrugi, ktere korenina in podlaga je sv. zakon.

Častivredni bratje, vsak vé, kako se je sv. zakon začel. Čeravno nasprotniki krščanske vere neprestano nčenje o tej zadevi spoznati nečejo, in tudi podedovane nazore vseh narodov in časov zamejavajo, vendar ne morejo vničiti luči resnice. Kar je vsem znano in o čemer nihče ne dvomi, hočem navesti. Ko je šesti dan Bog prvega človeka vstvaril, hotel mu je družico dati, ki jo je naredil iz rebra spečega moža. Bog je hotel, da bi iz teh dveh človekov izviral ves človeški rod. Tej zvezi med možem in med ženo je Bog že iz početka dal dve važni lastnosti, namreč edinost in nerazrušljivost. To resnico nam je potrdil tudi Jezus Kristus sam. Pričal je judom in apostolom, da zamore sv. zakon obsegati le dve osebi, moža in ženo, da sta oba kakor eno samo telo, tako da je zveza tako trdna, da nje noben človek raztrgati ne more. „Mož se bo oklenil svoje žene in oba bosta eno telo. Tedaj nista dva, ampak le eno meso. Kar je pa Bog združil, ne more človek razdružiti.“ Pa ta izborni in veličastni značaj sv. zakona se je počasi zgubil, celo pri judih je njegova svetlost otemnela. Naredila se je namreč pri njih navada, da je smel mož več žen imeti. Ko se je Mozes njih trdosrčnosti vdal, in dovolil, da se smeta zakonska ločiti, bila je pot prosta k popolnemu razdruženju sv. zakona. Neverjetno pa je skoraj, kako se je sv. zakon pri poganih razrušil in pokvaril, ukazovali so z zakonom razne zmote in najgrše strasti. Narodi so pozabili, kaj je pravi zakon in kako se je začel. Postave o zakonu so se zdele državi koristne, nikakor pa ne, kakoršne bi morale po naravi biti. Samovlasti postavodajalec bilo je izročeno, ali postane žena častna soproga ali samo sramotna priležnica. Posvetni mogočniki so ukazovali, kdo se sme ženiti, in kdo ne; dotične postave pa so bile dostikrat krivične in pristranske. Mnogoženstvo in mnogomožstvo in vedne ločitve zakona so provzročile popolno negotovost zakonske zveze. Velika zmešnjava je nastala tudi zaradi medsebojnih pravic in dolžnost, ker je prišla žena v popolno last moža, in jo je ta včasih brez vzroka zapodil, njemu pa je bilo na prosto voljo dano, obiskavati vlačuge in sužkinje, kakor bi njemu nič v greh ne bilo šteto. Pri taki razuzdanosti možkih bile so ženske najrevnejše stvari na svetu, ker so jih smatrali le kot orodje za poželjivost in zarod, brez spoštovanja in brez vsakih pravic. Niso se sramovali, odraščeni hčeri prodajati, kakor blago, in oče ali mož je imel pravico, žensko vmoriti. Iz takega zakona izvirajoča rodovina se je potem smatrala za lastnino države ali pa hišnega gospodarja, ki je imel pravico ne samo čez zakone svojih otrok, ampak celo čez njih življenje.